

R e s p u b l i c a

Problémy režimu s mládeží.

Zprávu připravil reportér rozhlasu Svobodná Evropa Josef Lehota.

Na pražském aktivu vědecké a technické inteligence mluvil v úterý šéf stranické organizace v Praze Antonín Kapek. Jeho projev hlavně hýřil bojem proti revizionismu a oportunistům. Ale vyskytly se i motivy, které tak trochu připomínaly jedno lepší období KSČ. Tak jako autoři zavrženého nového ekonomického modelu i K a p e k tedy ví, citujeme ve výňatku: "ekonomika vyčerpala možnosti extenzivního růstu", "že další její rozvoj je možný jen uplatněním výsledků vědy a techniky", "že proto stále více nebývá na důležitosti vzdělání pracujících." Ale tento předpoklad hospodářského rozvoje se neplní, skutečný vzrůst vzdělanosti je pomalý podle Kapka přímo nestačí křýt požadavky na vzdělání.

Že kvalitní vzdělání je výrobní silou první velikosti dnes jak je vidět nezapomněla ani normalizovaná KSČ. Ale s realizací tohoto dobrého vzdělání jsou těžkosti. Těžkosti sotva menší jak byly v minulosti. Byla o nich řeč na př. v bratislavském rozhlasu, jeho redaktor rozmlouval s akademikem Ondřejem Pavlíkem. Jejich hlavní téma byla jak jsme slyšeli neefektivnost školního vzdělání a to především na vysokých školách. Stručně a jasně - z vysokoškolského studia odchází před jeho zakončením až 40 % vysokoškolských ~~praxe~~ studentů. Strana si přeje, aby se toto vysoké procento propadajících a ze studia odcházejících snížilo. Jak se to má konkrétně stát to akademik Pavlík ani nenaznačil ~~ale~~ zkoumal, kdo je odpovědný za tento stav a že prý především učitelé. Tak jednoduché to nebude. Neboť učitelé nevěnují v žádném společenském vzduchoprázdnu.

Strana v Československu především orientovaná politicky a ideologicky, je slabá pedagogicky. Proto formuloval nedávno tajemník ÚV KSS Ludvík Pezlár. Řekl po lopatě. "Jde nám především o politickou výchovu mládeže, výchovu především v duchu marx-leninismu." Už na základě těchto principů se v Československu odehrálo mnoho velikých i menších školních reforem. Zavedl se třídní výběr, žactvo se až neuvěřitelně přetížilo mimoškolními úlohami. Stále šturmování v důsledku nedostatku času ztraceného na různých brigádách, sběrech, svezu mládeže, příx tak zv. osvětové nebo branné výchově. Učitel byl děvče pro všechno. A žactvo vystupovalo často jako laciná pracovní síla. Věci se začaly zlepšovat až na sklonu Novotného éry. Přestávalo se postupně s třídním výběrem, národní výbory už nemohly svévolně disponovat se žactvy. Teto proces vrcholil v roce 1968 a dozníval ještě v r. 1969. Tehdy v roce 1969, když třídní původ nehrál úlohu, mohlo se jím na vysokých školách v Čechách vykázáat 31 % studentů a na Slovensku 39,5 %. V celostátním měřítku tedy 34 % všech vysokoškolských ~~xx~~ posluchačů. Ale na počátku tohoto roku překročil počet studentů se správným třídním původem v celostátním měřítku už 60 % posluchačů a stále roste, a činí již místy 66 %. Čímž se režim často chválí. ~~xx~~

Tisíce a tisíce výborných studentů se už nedostanou na vysoké školy, neboť neobstály v t.zv. komplexním hodnocení. I když znamenitě obstály při maturitních zkouškách a pohovorech. A režim potom si stěžuje na tu vysokou studijní úmrtnost, na nadměrné propadání a odghody z vysokých škol. Jako by tento stav nezravnil sám zostřeným třídním výběrem a jinými opatřeními. A když už je řeč o nízké kvalitě vyučovacího procesu na vysokých školách, proč zamlčovat podíl, který na tomto stavu mají čistky v profesorském sboru. Právě čteme v pražské "Tribuně" - na Karlově universitě musela v uplynulém období odejít jedna pětina vysokoškolských učitelů. Je tedy dost oficiálních vyhlášení o potřebě kvalitního vzdělání a o jeho významu pro československou společnost a hospodářství. Ale opatření, které režim dělá znamenají spíš krok vzad jak vpřed.

Přetíženost politikou a ideologií se projevuje všude a když se jistý čas alespon zdálo, že se přetížení školy jinými činnostmi možná zmenší tak i to je sporné. Tisíce žáků právě nyní pomáhají při sběru bramborů a pražský rozhlas oznamuje, že špičkové výkony při tomto sběru podávají vysokoškoláci z Prahy.

Situace kultury v Československu.

Katolická tisková kancelář Kat-press vydala ve středu zprávu o kampani československých sdělovacích prostředků proti náboženskému vyučování zvláště pak na Slovensku. Ve zprávě se říká, že školské orgány vyvíjejí nátlak jak na žáky samotné tak na rodiče. Připomíná se tu znamé praxe podle níž je možné v Československu vyučovat náboženství jen na škole a to ještě v tom případě, že

potřebná část rodičů o vyučování náboženství pro své děti požádá. Agentura kat. press k tomu dodává, že na hodiny náboženství dochází mnohem víc dětí, než je přihlášeno. Rodiče nechtějí své děti k vyučování veřejně přihlásit, neboť se bojí, že jim uškodí v dalším průběhu studia, hlavně pak v přijetí na vysokou školu. Katolická tisková kancelář také konstatuje, že duchovní, kteří takovou praxi připouštějí se vystavují nebezpečí a bylo jim v tom smyslu také vyhrožováno, že je stát zbaví výkonu povolání. *

O velké úctě k základním lidským právům tehle postup československých úřadů právě nesvědčí. Stejně pozadí má i znovupotvrzená zpráva z Prahy jak dovozuje švýcarský deník "Neue Zürcher Zeitung", že spisovatel Pavel Kohout byl v Praze předvolán k policejnímu výslechu, což se ve stejné době přihodilo i jemu němu spisovsteli Ludvíku Vaculíkovi. Z Bernu bylo mezitím oznámeno, že sem došel dopis Pavla Kohouta odeslaný v září 22. Kohout v něm oznamuje, že se bohuže nemůže zúčastnit premiery své hry na kterou ho pozvalo bernské městské divadlo Informoval prý o tomto pozvání české ministerstvo kultury, ale nedostal odtud žádnou odpověď. Kohout pak dále ujišťuje, že by měl čas i chuť se představení zúčastnit, je to však nikoliv z jeho viny nemožné.

A když byla řeč o Ludvíku Vaculíkovi, britský list "Guardian" uveřejnil minulý týden recenzi Vaculíkovi knihy "Sekyra", která vyšla v překladu Marion Slingové. Autor recenze zde připomíná, že byl-li Dubčekův melancholický úsměv, symbolem lidské tváře československého socialistického experimentu, ~~byť~~ pak jeho hlasem byl hlas Vaculíkův. Dnes právě tento hlas znovu a znovu dokazuje, že lidské bytosti i v nejnepříhodnějších podmínkách se mohou chovat jako občané. Recenzent si dělá knih, nesmírně váží a označuje ji za rozhodnou a inteligentní obranu lidské mravnosti. Je to ve všem všudy demokracie citujeme dále o Ludvíku Vaculíkovi z listu "Guardian", Čech jako Jaroslav Hašek. Takže to hlavně co by mu člověk přál je, aby pražský socialismus byl zase zrozen a bylo ho možno znovu tisknout.

Minulé číslo rakouského levicového časopisu "Diener Tagebuch" upozorňuje kromě poukazu na špatnou situaci československých umělců na situaci v československém filmu. Připomíná, že koncem 50 let znamenal československý film skutečnou revoluci a přinesl mladým umělcům jak mnoho festivalových trofejí tak uznání filmových kritiků a veličin na celém světě. Rakouský časopis pak konstatuje že mnoho těchto umělců dnes nesmí točit filmy. Z filmové tvorby posledních 15 let je zakázáno promítat celkem 67 filmů. A tady píše "Diener Tagebuch" je už čemu se divit. Uvádí se, že do kinodistribuce nesmí přijít dílo talentovaného umělce Jana Němce "O slavnosti a hostech" podle rakouského autora filmová satira na kult osobnosti, na prolhanost a korupci v socialistickém režimu. Časopis vyjadřuje podiv nad tím, že se nesmějí promítat jiné filmy na př. "Vyšší princip" o odporu vysokoškoláků proti nacistickým okupantům, při čemž je režimu nebezpečný i posmrtný stary komunist Jan Drda, který se ovšem v době pražského jara přihlásil k Dubčekovi. Nebo jiný film "Transport z ráje" o životě v terezínském židovském ghettu, kdy se ukazuje, že ani v nejhroznějších podmínkách se nemusí ztratit lidská podoba. A kde se účtuje s židovskými kolaboranty. Režisér zjišťuje autor článku se situací přizpůsobil, autor Arnošt Lustig žije v emigraci. Do kina nesmějí ani filmy s podpisem Pavel Kohout, jed v jednom případě o námětu z mládežnického festivalu "Jednou se bude tančit všude", ostatně straně a režimu příznivě nakloněný a v druhém případě o téma zcela nepolitické s podtitulem "Taková láska", kde je navíc podepsán i režisér Jiří Wies. Časopisu "Diener Tagebuch" už pak připadá zcela nepochopitelné, že není připuštěn ani film "Ostře sledované vlaky"-téma opět odpor proti nacistům. Režisér žije v Česko-slovensku a politicky se neprojevuje. Autor scénáře Bohumil Hrabal je ~~známý~~ uznávaný spisovatel hlavně pro labužníky. A tu vyslovuje rakouský měsíčník závěrečnou otázku: "Má snad být téma odporu i toho proti Němcům na věky zahnáno z plátna?" Soudíc podle uvedené listiny bylo by možno uskutečnit takovýto závěr.

Obchod mezi SSSR a B R D.

Připravil redaktor Svobodné Evropy Josef Dub.

Představitelé západoněmecké a sovětské strany otevřeli v bavorském městěčku provaz plynovodu pomocí něhož Moskva dodá BRD v budoucích 20 letech 120 miliard kubických metrů plynu. Sovětský ministr plynového průmyslu vyjádřil při této příležitosti naději, že otevření plynovodu dá novou naději hospodářské a vědecké spolupráci obou krajin. Z tohoto stanoviska třeba i hledět na velké západoněmecké dodávky ocelového potrubí se širokým průměrem, z kterého byl plynovod postavený i na území Československa. Jinými slovy, z hospodářské a vědecké spolu

práce Sovětského svazu s Německou spolkovou republikou má tentokrát bezprostřední užitek Československý průmysl a to v podobě dodávek plynu, kterými Sověti budou splácet vybudování plynovodu na československém území a jeho tranzit směrem na Východ. Nás zaujala jiná zpráva o technické a vědecké spolupráci mezi Východem a Západem. Podle informací amerického časopisu "Journal of communism" východoněmecká vláda přijala s neskrývaným entusiasmem návrhy na výstavbu nových společných továren na automobily jak o tom jednali ve vých. Berlíně zástupci amerických koncernů "General Motors" a "Ford". Jak je známé NDR se už delší čas zajímá o podobnou spolupráci se západoněmeckou automobilkou "BMW". Časopis vyjadřuje naději, že společné podnikání s americkými firmami je pro východoněmecké komunisty ještě zajímavější.

Nabízí se otázka co je vlastně ze slibované spolupráce mezi NDR a Československem v oblasti automobilové výroby, do které měla být zapojená i projektovaná továrna na automobilové motory u Bratislavy. Kdy se budou realizovat tyto plány. Ať už je odpověď na tuto otázku jakákoliv skoro každý týden pronikají nové zprávy o průmyslové spolupráci komunistických a nekomunistických zemí. Existují dokonce odborníci, kteří je označují za historickou nutnost. Tyto slova použil alespoň maďarský ekonom Mihai Szirmai na sympoziu o spolupráci mezi RVHP a Evropským společenstvím, které se konalo minulý týden v Terstu. Je příznačné, že na tuto konferenci přišli odborníci nejen z Budapešti, ale i z Varšavy, Bělehradu, Bukurešti. Neúčast zástupce Československa signalizuje překvapivý postoj čs. vlády k hospodářské spolupráci se Západem.

Polemika Jiřího Hájka s Güntherem Grassem.

Západoněmecký list "Süd-deutsche-Zeitung" přináší článek o pražské polemice se spisovatelem Güntherem Grassem. Reprodukuje se tu v podstatě obsah stati, kterou kotiskl v 39 čísle časopisu "Tvorba" její šéfredaktor Jiří Hájek. Západoněmecký list upozorňuje, že Grass se v "Tvorbě" dává dohromady s podivnou jednotnou frontou Franzů-Josefů Straussů, Springrů, neonacistů a neofašistů všech dob a odstínů. Na rozdíl od postupu vůči Heinrichu Böllovi, žádná seriózní polemika není možná a není jí ani potřeba. Šéfredaktor "Tvorby" pak připomíná Grassovi otevřené dopisy Pavlu Kohoutovi, kterému prý kdysi přispěl do ideologické zbrojnice v době Bražského jara.

Příčinou polemické stati je ovšem Grassův dopis sovětskému velvyslanci, kterým odvolal ~~své~~ pozvání do Sovětského svazu, v němž se Grass jednoznačně staví za Alexandra Solženicyna. Jiří Hájek se dal slyšet, že Grass si zanedlouho bude trpce vyčítat, že svou popularitu vsadil na tak problematickou konjunkturu. Podle listu tím Hájek naráží nejen na všeobecně očekávané uvolnění vztahů mezi Východem a Západem, ale i na něco zvláštního, před nedávnem bylo Grassovi, který žije v západním Berlíně odmítnuto československé vízum a rovněž se připravují umělé překážky, které by zabránily Grassovi návštěvu v Praze i jako dopravod kancléře Brandta. Nemítaný host není sprátcen pouze s Willy Brandtem, ale i s Pavlem Kohoutem. Zbývá dodat píše "Süd Deutsche Zeitung", že se podobné články v tisku východního bloku začínají množit. Mají už předem zdůvodnit omezení kulturní výměny.

Problémy s vystěhováním Židů z SSSR.

Na rozdíl od projevu Leonida Brežněva před americkým lidem, že skoro ani jedna žádost sovětského Žida o vystěhovalecké povolení do Izraele není zamítnutá, Eban tvrdil, že mnoho Židů volá denně do Izraele ze zoufalství. V jejich úsilí využívat přirozených práv, kterých se dostává jiným, stojí sovětským Židům v cestě úředním moc a brání jim, aby se přidali ke svému lidu. Vyskytly se případy, kdy byli žadatelé o vystěhovalecké vízum propuštěni ze zaměstnání, a šikanování úřadů jim přeměnilo život na nesnesitelný. Desítky Židů, mezi nimi i mladá žena byli odsouzeni na dlouhé ročky za pichlavými dráty. V závěru svého projevu na Valném zasedání OSN ministr Eban navrhl, aby vlády stejného názoru, které chtějí zabránit mezinárodnímu terorismu, aby vytvořily nadspolečný orgán - dohodu proti terorismu. Účastníky takovéto dohody by mohlo být 43 států, které vloni vyjádřili nespokojenost tím, že OSN nevěděla k mezinárodní teroristické činnosti zaujmout stanovisko.

Palestinci kritizují Sovětský svaz.

Organizace "Orli palestinské revoluce" vyhrožují sovětské vládě v případě, že nezastaví vystěhovalectví občanů židovského původu do Izraele. Sovětská velvyslanectví a sovětské zájmy na Blízkém východě budou prý ohroženy nezastaví-li se emigrace Židů do Izraele. Nestací podporuje-li a schvaluje-li Sovětská vláda ~~zavřít~~ rozhodnutí rakouské vlády zavřít transitní tábor. Dopisovatel UPI z Bejrútu píše, že v případě je-li dopis autentický je to po prvé co skupina Palestinců hovoří tak drsným způsobem se Sovětským svazem.

Čínský ministr na OSN útočí na supervelmoci.

Sovětsko-americká dohoda o zabránění nukleární vojny je v očích čínského ministra v OSN hlavním terčem svého projevu na Valném shromáždění. Podle jeho náhory je tato dohoda jen nástrojem, podle kterého obě supervelmoci jen doufají, že budou moci libovolně hovořit do věcí jiných zemí a ovládat svět. Obzvláště útočil na Sovětský svaz a řekl, že sovětská politika se zakládá na velmocenském šovinismu, na národním sobectví a na územní expanzi. Vzpomenul nedávný návrh Moskvy, aby se vojenské rozpočty zemí posnížovaly o 10%, a že když jim opravdu jde tolik o uvolnění mezinárodního napětí, proč neprojeví svou dobrou vůli a nestáhnou svá vojska z Československa a Mongolska, a nevrátí Kurilské ostrovy Japonsku.

Toto pravda je nic nového, že Čína použije každý argument, když chce útočit na sovětskou politiku, podobně jako Moskva chce opřátet rovné rovným. Tento seznam sovětských prý zločinů, který vypočítal čínský ministr je tím zřejmě myšlen další dlouhodobější čil, vezměme sá na př. Československo. Číňané velmi dobře vědí, že je sovětská invaze do Československa stále ještě předmětem hlubokého hněvu nejen v samotném Československu ale i jinde ve světě. I toho si Peking mohl všimnout, že v jiných končinách světa se už téměř zapomnělo na tragédii Československa. Toto tedy dává Číňanům jedinečnou příležitost vystupovat ve funkci průkopníka národní nezávislosti a svobody v Evropě i jinde. V necelých třech měsících Číňané už potřeť nastolili Československý problém. Při příležitosti pětiletého výročí invaze tisková agentura Nová Čína vydala vyhlášení v němž se posmívá dohodě podle které je sovětské vojsko v Československu na ~~mačisto~~ dočasném základě. V lednu zase nastolil Čou-en-laj na nedávném zasedání X.sjezdu KS Číny tentýž problém a to v podobné formě jak ji přednesl jeho náměstek na VS OSN. Od jistého času se projeví i známky toho, že Číňané velmi pozorně vytváří rozdíl mezi Sovětským svazem a ostatními zeměmi východní Evropy. Ještě před několika roky je Číňané všechny házeli do jednoho pytle, teď to již nedělají. Jen albánci pokračují v tomto starém zlovyku, no ty již nelze pokládat za hodnověrné zástupce Číny na evropském kontinentě. Tak například, když Čína v srpnu tohoto roku, kritizovala sovětskou politiku v Československu ani jen jediné slovo se nezvalo o gen.taj.Gustávu Husákoví.

Známky čínského rozlišování mezi Sovětským svazem a jeho satelity jsou zřejmě ještě i v jiném případě. Na př. nedávno byla uspořádána Koperníková výstava v Pekingu, což bylo gesto jež se muselo líbit samotným polským diplomatům. Maďarská tisková agentura má stále svého stálého dopisovatele v Pekingu, když prosovětským francouzským novinám "L'Humanité" nedovolili, aby vyslali svého zvláštního zpravodaje s návštěvou presidenta Pompidua v Pekingu. Čínské vedení si ovšem může dělat velmi malé naděje na jakýkoliv svůj vliv ve východní Evropě, ale zcela jasně z toho vysvátá, že si kladou nové základy pro aktivnější politiku ~~ve~~ ^{hospodářského} Evropě.

Čína zcela jasně podporuje myšlenku Evropského společenství a doufá, že se z toho v budoucnu vyvine mohutná skupina schopná vzepřít se Spojeným státům i Sovětskému svazu. Z Bruselu přišla v těchto dnech zpráva, že číňanští obchodní představitelé navázali svoje první styky s komisí EHS. I RVHP, která roky nechávala Společný trh bez povšimnutí se v tom období rovněž domáhla jednání s komisí EHS, aby navázala podobné styky. Bude zajímavé pozorovat, kdo bude první východní blok a nebo Čína v navázání oficiálních styků s EHS.

Příspěvek do radia BBC napsal Anton Logorecy.

Olszowski o uvolnění v Evropě.

Polský ministr zahraničí hovořil v souvislosti s uvolňováním napětí v tom smyslu, že je třeba zachovat zásadu ~~px~~ respektu pro práva a zvyky jiných národů, repektu pro jejich národní osobitost danou jejich kulturou a historií. To řekl Olszowski, ale neřekl, které národní polské zvyky by mohly stát v cestě svobodě a ani nenaznačil jak polská národní osobitost vytvořená národními dějinami mohla by stát v rozporu se základními principy Spojených národů.

Jak Olszowski, tak bulharský min.zahr. věcí Petar Mladenov řekl Valnému shromáždění, že úpravná spolupráce a vzájemné respektování je možná jen na základě vzájemného uznávání a úcty k domácím zákonům každé země.

"Frankfurter Rundschau" o normalizaci v Praze.

Dopisovatel listu svou exkurzi začíná na Václavském náměstí u Národního musea renovovaného tak, aby byly odstraněny stopy po střelách, které jako dolíčky po neštovicích nejen pražanům připomínali tak řečenou bratrskou pomoc již nezvané poskytl armády pěti spřátelených států. ~~Rx~~

Poté se autor článku dostává k ujišťování politických orgánů státu, že normalizace je dovršena a klade otázku jak je skutečně normální život v Československu. Z textu, který následuje vyjímáme.

Materiální zabezpečení je uspokojivé, příležitostné fronty před obchody jsou spíše nedostatkem distribuční sítě než nedostatkem. Vez srovnání s minulým rokem se situace podle převládajícího mínění na trhu spotřebních statků sice nezlepšila, ale ani nezhoršila. Proti letům 68 a 69 lze zaznamenat citelný pokrok. Tuzexové bony ztratili na černém trhu mnoho ze své dřívější ceny. Pokud jde o motorizaci udělala země velký krok kupředu. Československo je pravděpodobně jediná země východního bloku, kde je možno bez čekací lhůty koupit automobil značky Škoda. S ohledem na mzdovou úroveň by stav motorizace měl brzy dosáhnout nasycení poptávky.

Dále je v článku řeč o společenském fenoménu t.zv. ~~c~~atalismu, kam vždy od ~~pa~~ pátku směřuje velký proud automobilů na víkend. O tomto plahobytu jež nelogickým průvodním zjevem jest špatná pracovní morálka a kratší pracovní týden se mluví jako o hospodářském zázraku. Autor ilustruje situaci vtipem, který prý teď koluje po Praze. "Na jedné stranické schůzi se diskutuje o problému pracovní doby a konečně se přítomní dohodnou, že se bude pracovat jen ve středu. Právě, když jsou si za jedno probudí se z dřímot jeden soudruh a pohotově vznesl otázku: Myslíte jako každou středu?".

~~KX~~ Sklon ke konzumnímu způsobu života, vyžívání se ve volném čase a ve vnitřní emigraci do žaludku, je v neposlední řadě rubem zklamaného politického angažmá. Vzpomínky na rok 1968 jsou potlačeny, avšak nikoliv zapomenuty. Jediné co ~~x~~ té doby zůstalo upozorňuje autor s úsměvem jsou minisukně. Jen ty ukazují nemanipulované pravdy.

Zvláštní strach projevuje režim tam, kde se občané mohou dostat do kontaktu se svobodnými myšlenkami. Výrazem tohoto strachu je přísný zákaz dovozu zahraničních tiskovin. Po zahraničních novinách slídí pohraničníci ostřeji než po omamných jedech. Důsledkem toho je situace jež kromě Albánie nemá obdobu v Evropě.